

ΜΙΚΡΗ ΠΥΞΙΔΑ compasito

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ

HFC
"Hope
For
Children"

COUNCIL
OF EUROPE

CONSEIL
DE L'EUROPE

Επίτροπος Προστασίας
των Δικαιωμάτων
του Παιδιού

12. Φτώχεια και Κοινωνικός αποκλεισμός

Τα Κράτη Μέλη αναγνωρίζουν το δικαίωμα του κάθε παιδιού σε ένα βιοτικό επίπεδο που να είναι ικανοποιητικό για τη σωματική, ψυχική, πνευματική, ηθική και κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού.

Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, Άρθρο 27,1

Ένα άτομο σε κατάσταση φτώχειας στερείται «ένα ικανοποιητικό βιοτικό επίπεδο» όπως την επαρκή στέγαση και το ρουχισμό, το θρεπτικό φαγητό και το καθαρό πόσιμο νερό, το ικανοποιητικό εισόδημα, την απασχόληση και την πρόσβαση σε υγειονομική περίθαλψη, την εκπαίδευση και τις κοινωνικές υπηρεσίες. Η φτώχεια μπορεί να είναι αποτέλεσμα συγκεκριμένων γεγονότων, όπως ο πόλεμος ή οι φυσικές καταστροφές, ή να είναι χρόνια σε ολόκληρους πληθυσμούς, αλλά οποιαδήποτε κι αν είναι η αιτία, η φτώχεια παραμένει μια παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Όταν οι άνθρωποι στερούνται τις βασικές ανάγκες για την επιβίωσή τους, τίθενται σε κίνδυνο και τα άλλα ανθρώπινα τους δικαιώματα, ακόμη και το δικαίωμά τους στη ζωή. Η Παγκόσμια Τράπεζα αναφέρει ότι ενώ στις πλούσιες χώρες ένα μόνο παιδί στα εκατό αποτυγχάνει να φτάσει τα πέμπτα γενέθλιά του, στις φτωχότερες χώρες δέκα παιδιά στα εκατό δεν επιβιώνουν.¹ Ωστόσο, η ζωή σε μια ευημερούσα χώρα δεν εγγυάται την ελευθερία από τη φτώχεια. Έκθεση της UNICEF σχετικά με την παιδική φτώχεια δείχνει ότι από το τρία μέχρι το εικοσιπέντε τοις εκατόν των παιδιών που ζουν στις πλουσιότερες χώρες του κόσμου ζει μέσα στη φτώχεια. Η ίδια έκθεση δηλώνει ότι 47 εκατομμύρια παιδιά από τα 29 μέλη του Οργανισμού για την Οικονομική Ανάπτυξη (ΟΟΑ), ή ένα στα έξι, ζουν κάτω από το επίπεδο της φτώχειας, που ορίζεται ως το μισό του μέσου όρου του εθνικού εισοδήματος.²

Όλες οι κοινωνίες προσπαθούν να πετύχουν κοινωνική συνοχή, να ενδυναμώνσουν τα πράγματα που δεσμεύουν μαζί τους ανθρώπους και να καταπολεμήσουν τις διασπαστικές δυνάμεις που τους οδηγούν χώρια. Ένας από τους κύριους παράγοντες χωρισμού σε κάθε κοινωνία είναι το εκτενές χάσμα μεταξύ των πλουσίων και των φτωχών. Έτσι, η αντιμετώπιση της φτώχειας όχι μόνο ενδυναμώνει τις ζωές των φτωχών, αλλά, επίσης, συνεισφέρει σε μια κουλτούρα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και βελτιώνει την κοινωνική συνοχή για όλη την κοινωνία.⁴

*Τα παιδιά βιώνουν τη φτώχεια με διαφορετικό τρόπο από τους ενήλικες. Η φτώχεια συμβιβάζει την καθημερινότητα των παιδιών και έχει μια σωρευτική και αρνητική επίδραση στο μέλλον τους.*³ Marta Santos Pais Διευθύντρια, UNICEF Innocenti Research Centre

Το Άρθρο 27 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού αναγνωρίζει το δικαίωμα των παιδιών σε ένα ικανοποιητικό βιοτικό επίπεδο, ώστε να εξυπηρετεί τη σωματική, τη ψυχική, την πνευματική, την ηθική και την κοινωνική ανάπτυξή τους και να παροτρύνει τις κυβερνήσεις να βοηθήσουν τις οικογένειες που δε μπορούν να παρέχουν τις βασικές ανάγκες για τα παιδιά τους, ιδιαίτερα όσον αφορά τη διατροφή, το ρουχισμό και τη στέγαση. Το Άρθρο 26 της ΣΔΠ τονίζει περαιτέρω το δικαίωμα του παιδιού να επωφελείται από την κοινωνική ασφάλιση, που βοηθάει τα παιδιά να αναπτυχθούν και να ζήσουν υπό καλές συνθήκες. Ωστόσο, πολλές κυβερνήσεις στερούνται τα οικονομικά μέσα ή την πολιτική θέληση, που θα τους επέτρεπε να αντιμετωπίσουν τις ανάγκες των παιδιών τους. Ακόμη και στις πλούσιες χώρες μεγάλος αριθμός παιδιών ζει στη φτώχεια. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, για παράδειγμα, ένα παιδί στα πέντε ζει στη φτώχεια.⁵

Για την Ευρωπαϊκή Ένωση, η παιδική φτώχεια κυμαίνεται σε ποσοστά άνω του 15% σε τρεις Νότιες, Ευρωπαϊκές χώρες (Πορτογαλία, Ισπανία και Ιταλία) μέχρι κάτω των 5% σε τέσσερις Βόρειες χώρες (Δανία, Φινλανδία, Νορβηγία και Σουηδία). Εννέα χώρες της βόρειας Ευρώπης έχουν ρίξει την παιδική φτώχεια σε ποσοστά κάτω από το 10%.⁶ Ωστόσο, δεν υπάρχει καμία φανερή σχέση μεταξύ των επιπέδων ευημερίας των παιδιών και το κατά κεφαλή ΑΕΠ. Στην Τσεχία, για παράδειγμα, επιτυγχάνεται ένα υψηλότερο ποσοστό παιδικής ευημερίας σε αντίθεση με πολύ πιο πλούσιες χώρες, συμπεριλαμβανομένης της Γαλλίας και της Αυστρίας. Η Νορβηγία είναι η μόνη χώρα στην Ευρώπη, όπου η παιδική φτώχεια μπορεί να περιγραφεί ως πολύ χαμηλή και συνεχίζει να μειώνεται.⁷

Οι σημαντικές οικονομικές, πολιτικές, περιβαλλοντικές και κοινωνικές αλλαγές στην ΕΕ επηρεάζουν άμεσα τα παιδιά. Τα νεαρά άτομα σε μια χώρα της ΕΕ είναι πιο πιθανό να αντιμετωπίσουν τη φτώχεια, σε σχέση με τον πληθυσμό ως σύνολο (20% για τα παιδιά ηλικίας 0-15 και 21% γι' αυτούς που έχουν ηλικία από 16-24, σε σύγκριση με το 16% για τους ενήλικες).⁸ Τα παιδιά που ζουν με φτωχούς γονείς ή που δε μπορούν να ζήσουν με τους γονείς τους, όπως και τα παιδιά μερικών εθνικών μειονοτήτων, εκτίθενται ιδιαίτερα στη φτώχεια, τον αποκλεισμό και τις διακρίσεις.⁹

Η κατάσταση αυτή είναι πιο σοβαρή στις Ανατολικές και Νότιες χώρες της Ευρώπης. Παρόλο που τα τελευταία δέκα χρόνια, ο απόλυτος αριθμός των παιδιών που ζουν στη φτώχεια έχει μειωθεί, ένα στα τέσσερα παιδιά, ή περίπου 18 εκατομμύρια παιδιά, ζουν ακόμη σε ακραία επίπεδα φτώχειας στις χώρες της νοτιοανατολικής Ευρώπης και της Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων Κρατών. Αν και η οικονομική ανάκαμψη της περιοχής έχει βελτιώσει τις συνθήκες για τους περισσότερους ενήλικες, το Innocenti Social Monitor 2006¹⁰ αναφέρει ότι πολλά παιδιά δεν έχουν τα ίδια οφέλη. Η έκθεση καταλήγει στο συμπέρασμα ότι παρόλο που υπάρχουν τεράστιες ανισότητες ανάμεσα στις χώρες της περιοχής, οι περισσότερες κυβερνήσεις δε δαπανούν αρκετά χρήματα για τα παιδιά τους.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Ποιες πιστεύετε είναι οι σημαντικότερες μακροχρόνιες επιδράσεις της φτώχειας στα παιδιά;

Στοιχεία από τις περισσότερες χώρες δείχνουν ότι τα παιδιά που μεγαλώνουν στη φτώχεια είναι γενικά πιο ευάλωτα: είναι πιο πιθανό να αποκτήσουν κακή υγεία, να έχουν μαθησιακές δυσκολίες και προβλήματα συμπεριφοράς, χαμηλές επιδόσεις στο σχολείο, να αντιμετωπίσουν εγκυμοσύνες σε νεαρή ηλικία, να έχουν λιγότερες ικανότητες και φιλοδοξίες, να είναι χαμηλόμισθα, άνεργα και εξαρτημένα από την κοινωνική πρόνοια.

Οι άνθρωποι που βρίσκονται σε θέσεις ακραίας φτώχειας λόγω μειονεκτημάτων ή που υποφέρουν από ταπεινωτικές καταστάσεις, μπορούμε να πούμε ότι υποφέρουν από 'κοινωνικό αποκλεισμό'.¹¹ Τα παιδιά που έχουν φτωχούς γονείς, υπόκεινται περισσότερο στον κοινωνικό αποκλεισμό και έχουν περιορισμένες ευκαιρίες στην εκπαίδευση, την απασχόληση και την ανάπτυξη. Πέραν του δικαιώματος σε ένα ικανοποιητικό βιοτικό επίπεδο, η φτώχεια συμβάλλει άμεσα στη στέρηση άλλων ανθρωπίνων δικαιωμάτων του φτωχού παιδιού: μπορεί να στερήσει από το παιδί το δικαίωμά του στην εκπαίδευση, το δικαίωμα στο συνεταιρίζεσθαι, τη ξεκούραση και την αναψυχή, στη συμμετοχή στην κοινότητα και άλλα πολιτικά και αστικά δικαιώματα.

Οι οικονομικές, οι πολιτικές και οι κοινωνικές διαδικασίες που δημιουργούν τη φτώ-

χεια, ενισχύουν ή μια την άλλη, επιδεινώνοντας τις επιδράσεις που έχουν στις ζωές των φτωχών ανθρώπων. Γι' αυτό το λόγο, ένα φτωχό παιδί που ανήκει σε μια μειονότητα μπορεί να υπόκειται σε συνδυασμένα μειονεκτήματα των φυλετικών διακρίσεων και των στερήσεων λόγω της φτώχειας. Πολλά παιδιά μεταναστών, προσφύγων και των Ρόμα, πέρα από τον κοινωνικό αποκλεισμό, υπόκεινται σε φτωχή εκπαίδευση, ανεπαρκείς υπηρεσίες υγείας και παιδικής εργασίας.

Οι κυβερνήσεις πρέπει να αντιμετωπίζουν την παιδική φτώχεια διασφαλίζοντας την πρόσβασή τους σε κοινωνικές υπηρεσίες (εκπαίδευση, υγεία, πρόνοια) και παρέχοντας στα παιδιά δημόσιες υπηρεσίες (νερό, ηλεκτρισμό, μεταφορικά μέσα). Κοινωνικές οργανώσεις παίζουν επίσης, καθοριστικό ρόλο στην ανακούφιση από τη φτώχεια, προσφέροντας άμεση βοήθεια όπως, την παροχή τροφής, ρουχισμού, υγειονομικής περίθαλψης και εκπαιδευτικές υπηρεσίες. Τόσο οι κυβερνήσεις, όσο και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών μπορούν να προσφέρουν έργα εισοδηματικής ανάπτυξης, να στηρίζουν τις μικρές επιχειρήσεις και να παρέχουν ευκαιρίες απασχόλησης, διορθωτικής εκπαίδευσης και εκπαίδευσης για την απόκτηση δεξιοτήτων στις φτωχές κοινότητες.

Η παροχή τροφής και στέγασης στα φτωχά άτομα είναι σημαντική, αλλά είναι βραχυπρόθεσμη ανταπόκριση. Ωστόσο, η μακροχρόνια ανακούφιση από τη φτώχεια απαιτεί την ενίσχυση της συμμετοχής των φτωχών ανθρώπων στη λήψη αποφάσεων, τη διασφάλιση της ανάπτυξης στην κοινότητα και την εξάλειψη των διακρίσεων που βασίζονται στα φύλα, την εθνότητα και την κοινωνική κατάσταση των ανθρώπων. Μια κύρια τακτική για τη μείωση της φτώχειας είναι η τόνωση της οικονομικής ανάπτυξης, η βελτίωση της λειτουργίας της αγοράς για τους φτωχούς ανθρώπους και η καλύτερη ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους. Όλοι αυτοί είναι ρόλοι που πρέπει τα άτομα και οι θεσμοί, τόσο κυβερνητικοί, όσο και της κοινωνίας των πολιτών, να ενωθούν για να τους πραγματοποιήσουν.

Επειδή η παιδική φτώχεια και ο αυξανόμενος κοινωνικός αποκλεισμός είναι τόσο επικίνδυνες διαδικασίες, πρόσφατα οι Ευρωπαϊκές χώρες έχουν δημιουργήσει κυβερνητικές στρατηγικές για την καταπολέμηση. Αυτές οι ολοκληρωμένες στρατηγικές στοχεύουν όχι μόνο στη βελτίωση των μέτρων στήριξης, όπως οι υπηρεσίες κοινωνικής ευημερίας, υγειονομικής περίθαλψης και φύλαξης των παιδιών μικρότερης ηλικίας για όλους, αλλά στοχεύουν επίσης να προωθήσουν την ενδυνάμωση και την οικοδόμηση δεξιοτήτων σε οικογένειες και παιδιά, όπως είναι η πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση για όλα τα παιδιά, την εκπαίδευση των γονέων και την προώθηση της συμμετοχής των παιδιών σε διάφορες δραστηριότητες λήψεων αποφάσεων, που αφορούν την ανάπτυξη πολιτικών σε τοπικό επίπεδο. Η καταπολέμηση του ρατσισμού και των διαφόρων μορφών διακρίσεων είναι βασικό μέρος τέτοιων πολιτικών, που επικεντρώνονται στη μείωση της φτώχειας.

ΣΧΕΤΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, η οποία εγγυάται αστικά και πολιτικά δικαιώματα, συμπληρώνεται από την Ευρωπαϊκή Κοινωνική Χάρτα (ΕΚΧ), που υιοθετήθηκε το 1961, και αναθεωρήθηκε το 1996, η οποία εγγυάται κοινωνικά και οικονομικά ανθρώπινα δικαιώματα. Όπως και με τα περισσότερα εργαλεία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα περιέχει μια ισχυρή δήλωση ενάντια στις διακρίσεις. Παρόλο που δε δηλώνει συγκεκριμένα τη φτώχεια ως αιτία για τον κοινωνικό αποκλεισμό, αναφέρει την «περιουσία...ή άλλη κατάσταση». Με αναφορά στην καθημερινή ζωή των ατόμων, η Ευρωπαϊκή Κοινωνική Χάρτα καλύπτει πολλούς από τους κύριους παράγοντες της φτώχειας:

- **Στέγαση:** η πρόσβαση σε ικανοποιητική και προσιτή στέγαση: μείωση των άστεγων
- **Υγεία:** προσβάσιμες, αποτελεσματικές εγκαταστάσεις υγειονομικής περίθαλψης για ολό τον πληθυσμό, περιλαμβανομένης της πρόληψης από ασθένειες
- **Εκπαίδευση:** δωρεάν πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση και επαγγελματική καθοδήγηση: πρόσβαση σε επαγγελματική και διαρκή κατάρτιση
- **Απασχόληση:** μια οικονομική και κοινωνική πολιτική σχεδιασμένη για πλήρη απασχόληση
- **Νομική και κοινωνική προστασία:** το δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση, την κοινωνική ευημερία και τις κοινωνικές υπηρεσίες: το δικαίωμα προστασίας από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό

Κεντρική θέση στις πρόνοιες της Χάρτας, είναι το Άρθρο 30, το δικαίωμα στην προστασία ενάντια στη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό:

Τα Μέρη με σκοπό να διασφαλίσουν την αποτελεσματική άσκηση του δικαιώματος στην προστασία ενάντια στη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό αναλαμβάνουν να:

- λάβουν μέτρα στα πλαίσια μιας συνολικής και συντονισμένης προσέγγισης για να προωθήσουν την αποτελεσματική πρόσβαση των ατόμων που ζουν ή διατρέχουν τον κίνδυνο να ζήσουν σε κατάσταση κοινωνικού αποκλεισμού ή φτώχειας, όπως και των οικογενειών τους, ειδικότερα στην απασχόληση, τη στέγαση, την κατάρτιση, την εκπαίδευση, τον πολιτισμό και την κοινωνική και ιατρική βοήθεια·
- να επανεξετάσουν αυτά τα μέτρα με την προοπτική της προσαρμογής τους ανθεωρηθεί απαραίτητο

ΗΝΩΜΕΝΑ ΕΘΝΗ

Υπάρχουν διάφορα άρθρα της Οικουμενικής Διακήρυξης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, τα οποία υποχρεώνουν τα κράτη να παρέχουν τις κατάλληλες υπηρεσίες και στήριξη για τους πολίτες τους σχετικά με τις κατάλληλες συνθήκες διαβίωσης:

- Δικαιώματα στην κοινωνική ασφάλιση, Άρθρο 22
- Δικαίωμα ίσης αμοιβής για ίση εργασία, Άρθρο 23
- Δικαίωμα στην ξεκούραση και την αναψυχή, Άρθρο 24
- Δικαίωμα στην εκπαίδευση, Άρθρο 26
- Δικαίωμα συμμετοχής στην πολιτιστική ζωή, Άρθρο 27.

Το Άρθρο 25 σχετίζεται πιο άμεσα με τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό:

(1) Όλοι έχουν το δικαίωμα σε ένα ικανοποιητικό βιοτικό επίπεδο για την υγεία και την ευημερία αυτών και της οικογένειάς τους, περιλαμβανομένης και της τροφής, του ρουχισμού, της στέγασης και τις ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και των απαραίτητων κοινωνικών υπηρεσιών, και το δικαίωμα στην ασφάλεια στην περίπτωση ανεργίας, αρρώστιας, αναπηρίας, χηρείας, μεγάλης ηλικίας ή άλλων ελλείψεων της ζωτικότητας τους για λόγους που βρίσκονται πέραν του δικού τους ελέγχου.

(2) Η μητρότητα και η παιδική ηλικία έχουν δικαίωμα στην ειδική φροντίδα και στήριξη. Όλα τα παιδιά, είτε είναι γεννημένα εντός ή εκτός γάμου, θα απολαμβάνουν την ίδια κοινωνική προστασία.

Δεν έχουν όλα τα κράτη, τα μέσα για να στηρίξουν όλους τους άνεργους τους, τους ασθενείς, τα άτομα με αναπηρία, τους ηλικιωμένους και όλους τους άλλους που δεν είναι ικανοί να αποκτήσουν ένα ικανοποιητικό βιοτικό επίπεδο, αλλά τα κράτη είναι υποχρεωμένα να στηρίξουν όσο το δυνατό περισσότερο αυτά τα άτομα. Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι μια άμεση αντανάκλαση της ανθρώπινης ανάγκης. Η τροφή, ο ρουχισμός, η στέγαση και η υγειονομική περίθαλψη δεν είναι απαραίτητα μόνο για την επιβίωση· είναι επίσης ουσιαστικά για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια.

Η Σύμβαση για Δικαιώματα του Παιδιού περιλαμβάνει μια εκτεταμένη πρόνοια για την οικονομική ευημερία των παιδιών. Καθώς στους γονείς δίνεται η κύρια ευθύνη για τη φροντίδα, την ανάπτυξη και τη στήριξη του παιδιού τους, το κράτος παροτρύνεται να βοηθήσει τους γονείς και τους κηδεμόνες αν δεν είναι ικανοί να φροντίσουν με ικανοποιητικό τρόπο το παιδί τους (Άρθρο 18). Η Σύμβαση δίνει επίσης σε όλα τα παιδιά, το δικαίωμα να:

- απολαμβάνουν το υψηλότερο επίπεδο υγείας και πρόσβαση σε εγκαταστάσεις θεραπείας ασθενειών και αποκατάστασης της υγείας τους (Άρθρο 24)
- έχουν ένα ικανοποιητικό βιοτικό επίπεδο για τη σωματική, ψυχική, πνευματική, ηθική και κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού (Άρθρο 27)
- έχουν δικαίωμα να επωφελούνται από την κοινωνική ασφάλεια, περιλαμβανομένης της κοινωνικής ασφάλισης (Άρθρο 26).

Αν κάθε κράτος είχε τα μέσα και την πολιτική θέληση να εφαρμόσει πλήρως τη Σύμβαση των Παιδιών, δεν θα υπήρχαν άστεγα ή πεινασμένα παιδιά.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΠΗΓΕΣ

- Bradshaw, Jonathan and Benette, Fran, Fifth Report on United Kingdom National Action Plan On Social Inclusion 2003-2005: Social Policy Research Unit, University of York, Heslington, York, 2004: http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/3uk_en.pdf
- Child Poverty in Perspective: An overview of child well-being in rich countries: UNICEF Innocenti Research Centre, 2007: www.unicef-icdc.org/publications/pdf/rc7_eng.pdf
- Ending Child Poverty within the EU? A review of the 2006-08 national reports on strategies for social protection and social inclusion: Eurochild, 2007: www.nabukeuropa.de/fileadmin/user_upload/downloads/Handlungsbund_Themenfelder/Jugendsozialarbeit/Final_NAPs_report_January_2007.pdf
- Huster, Ernst U., Benz, Benjamin, and Boeckh, Jurgen, Implementation of the National Action Plan of Germany against Poverty and Social Exclusion (NAPincl) on the Regional and Local Level: Second report 2004 of the non-governmental experts: Bochum, 2004: http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/3de_en.pdf
- Innocenti Social Monitor 2006: Understanding Child Poverty in South-eastern Europe and the Commonwealth of Independent States: UNICEF Innocenti Research Centre, 2006: www.unicef.org/ceecis/SocialMonitor-20061018.pdf
- Malta National Action Plan on Poverty and Social Exclusion 2004-2006: http://mfss.gov.mt/documents/msp/nap_incl_mt_20040703.pdf
- Minoff, Elisa, The UK Commitment: Ending Child Poverty by 2020: Center for Law and Social Policy, Washington DC, 2006: www.clasp.org/publications/uk_childpoverty.pdf
- A League Table of Child Poverty in Rich Nations: UNICEF, 2000: www.unicef-icdc.org/publications/pdf/repcard1e.pdf
- Strategy for Social Cohesion, Council of Europe Document (CDCS (2000) 43): www.coe.int/t/dg3/socialpolicies/socialcohesiondev/source/strategy_fr.doc
- Towards a EU Strategy on the Rights of the Child: Communication from the Commission COM (2006) 367 final, Βρυξέλλες, 2006: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2006/com2006_0367en01.pdf
- World Development Report 2000/2001: Attacking poverty, Παγκόσμια Τράπεζα, 2000: <http://siteresources.worldbank.org/INTPOVERTY/Resources/WDR/English-Full-Text-Report/ch3.pdf>

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

- European Social Charter: <http://conventions.coe.int/treaty/en/Reports/HTML/163.htm>

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. World Development Report 2000/2001: Attacking poverty, Παγκόσμια Τράπεζα, 2000.
2. A League Table of Child Poverty in Rich Nations: UNICEF, 2000, σ. 4.
3. Βλέπε πιο πάνω, σ. iii.
4. Strategy for Social Cohesion, Document (CDCS (2000) 43): Συμβούλιο της Ευρώπης, 2000, σσ. 7-10.
5. A League Table of Child Poverty in Rich Nations: UNICEF, 2000.
6. Child Poverty in Perspective: An overview of child well-being in rich countries: UNICEF Innocenti Research Centre, 2007, σ. 5.
7. Βλέπε πιο πάνω., σ. 6.
- 8 Βλέπε πιο πάνω
9. Towards an EU Strategy on the Rights of the Child: Communication from the Commission COM (2006) 367 final, Βρυξέλλες, 2006.
10. Innocenti Social Monitor 2006: Understanding Child Poverty in South-eastern Europe and the Commonwealth of Independent States: UNICEF Innocenti Research Centre, 2006.
11. Βλέπε European Social Charter: <http://conventions.coe.int/treaty/en/Reports/HTML/163.htm>